

PHỎNG VẤN SÂU

Người phỏng vấn: TS.Lưu Bích Ngọc

Người trả lời: Phạm Xuân Hiền

Địa điểm: Thôn Trúc Ly, Võ Ninh, Quảng Bình

NỘI DUNG

H: Bác bao nhiêu tuổi ạ?

Đ: Năm nay 60 tuổi

H: Gia đình ta ở đất này là do ông bà để lại hay là bác mua làm thêm ạ?

Đ: Đất của ông bà để lại, tôi là con út á

H: Thế ạ? Trong này đất của ông bà là cho con út hả bác? Ở ngoài Bắc nhà cháu đất của ông bà là cho con đầu, trong miền Trung mình lại cho con út?

Đ: Đúng

H: À, thế ạ? Thế thường thường con út phải phụng dưỡng ông bà cho đến khi hai năm mươi, đến khi ông bà khuất núi không bác?

Đ: Đúng, đúng hết luôn

H: Thế thì vai trò của người con út là quan trọng nhất?

Đ: Quan trọng nhất, nhưng mà thờ phụng ông bà là con đầu

H: Thờ phụng ông bà lại là con đầu? À, nhưng mà lúc nuôi dưỡng ông bà già thì là con út?

Đ: Là con út

H: Và sau đấy con út sẽ được ở trên đất của ông bà luôn?

Đ: Ở đất của ông bà luôn

H: Đấy, cũng khác nhau bác nờ, văn hóa mỗi nơi một khác?

Đ: Ngoài bắc con gái đầu là kêu bác cả

H: Vâng, đúng ạ. Trong này thì kêu thế nào ạ?

Đ: Trong này là kêu dì hoặc là kêu o

H: Vâng,

Đ: Ngoài tê kêu bác hoặc là kêu cô

H: Đúng ạ, cháu kêu bằng bác đấy, cô có nghĩa phải là em. Nghĩa là bố cháu nhớ có chị, cháu kêu là bác

Đ: Trong này thì kêu bằng o

H: Nếu mà có em gái thì cháu kêu bằng cô

Đ: Đúng

H: Bác ơi nhà mình cả cái đất vườn và đất nhà này mà bác đang sống đây này là được khoảng bao nhiêu m2 hả bác?

Đ: Hồi khi chưa là đường, chưa làm ngõ lại thì 500m², hiện nay còn 480m², cả nhà cả..

H: À, mình góp để làm cái ngõ rộng ra phải không ạ?

Đ: Vâng, với đường kia họ làm lại, họ làm lấn vào vườn ni

H: Nhà mình còn được ruộng nữa không bác?

Đ: Có chứ, mấy người con sống bằng ruộng hết á

H: Thế ạ, nhà mình được mấy sào ruộng ạ?

Đ: Về đây là hai vụ, cả vụ mặt, cả vụ hè thu được 7 sào, sào là sào trung bộ đấy, sào 500m²

H: 7 sào trung bộ, vâng. Là bác để trồng cả đồng xuân lẫn hè thu?

Đ: Đâu

H: Ruộng 2 vụ mà?

Đ: Ruộng đồng xuân được 7 sào, ruộng hè thu làm thì làm khoảng sào, sào rưỡi thôi khoảng 700m² thôi, làm 2 vụ nhưng mà vụ kia là ít

H: Đấy là hai vụ nhưng mà diện tích đất ấy ạ là được bao nhiêu sào ạ?

Đ: Diện tích đất là được 7 sào đó

H: 7 sào là tổng luôn?

Đ: Tổng đó, một vụ làm nhiều, một vụ làm ít

H: Vì vụ đồng xuân là vụ chính phải không ạ?

Đ: Vụ đồng xuân vụ chính, vụ hè thu là vụ phụ thôi

H: Thế năng suất lúa thì nhà ta thu hoạch như thế nào ạ? Vụ đồng xuân được mấy tạ, vụ hè thu được mấy tạ hả bác?

Đ: Vụ đồng xuân cũng được, vụ hè thu nhiều khi được hơn nhưng mà mình làm ít vì ánh sáng mặt trời á vụ hè thu thì hơn, đồng xuân thì..

H: Đồng xuân bác áng chừng khoảng được bao nhiêu tạ?

Đ: Đồng xuân thì bảy ba hai mốt, được 2 tấn đấy

H: Hai tấn cho cả 7 sào?

Đ: Cho cả 7 sào

H: Thế còn hè thu thì được bao nhiêu ạ?

Đ: Còn hè thu thì làm ít, hè thu cũng được khoảng 4 tạ, vì làm ít cho nên được 4 tạ đấy

H: 4 tạ cho một sào rưỡi?

Đ: cho một sào rưỡi

H: Vâng ạ, Như vậy nhà ta có mấy lao động nông nghiệp ạ? Ở đây với bác là có mấy người ạ?

Đ: Đây có 5 người mà chừ còn lại ba người thôi. Hai ông bà với thằng sau cùng thôi

H: Còn hai anh chị trên thì đi rồi ạ?

Đ: Đi gọi là xuất ra riêng cả rồi

H: Vâng, nhà có ở gần đây không bác?

Đ: Gần, con làm mộc là con trai đầu

H: Vâng, à hai con trai đầu lấy vợ ra ở riêng?

Đ: Hai con trai, còn một chú sau chưa, đi làm ăn Sài Gòn, sinh năm 92 mà, còn 3 con gái lấy chồng ở trong làng này cả

H: Mấy con gái ạ?

Đ: ba

H: Như vậy hai bác là có 6 anh chị?

Đ: 5. 2 trai, 3 gái

H: Thế cháu tương mộc là con trai cả?

Đ: Cả đấy

H: Con trai cả là... à, con trai út này là đi Sài Gòn đúng không?

Đ: Con trai út đi Sài Gòn

H: Thế thì ruộng ai làm ạ?

Đ: Ruộng bữa nay để lại cho ông bà với lại con dâu làm thôi

H: Vâng. Con gái, bác có 3 con gái thì lấy chồng ở trong xã cả?

Đ: Ở trong xã cả

H: Vâng ạ, cháu hiểu là các con cũng sống quanh đây cho nên là có gì vẫn năng đi lại và ông bà cũng tương trợ cho các anh chị, mà anh chị cũng quay về đây giúp đỡ ông bà?

Đ: Báo cáo với cô là toàn tương trên gửi xuống còn dưới lên thì ít, cũng có nhưng mà ít, toàn ông bà thương cả chứ còn gửi lên thì ít lắm

H: Thế ạ? Tại vì sao ạ, tại vì các anh chị chưa có kinh tế khá giả hả bác?

Đ: Có kinh tế khá giả nói nhưng mà đi đâu ông bà cũng thương con thương cháu hết. Ông bà còn khỏe còn làm cho con cháu còn thì già không biết rằng

H: Cháu có nghe nói xưởng mộc này là của bác phải không ạ?

Đ: Xưởng mộc của con đầu đờ

H: Mộc của con đầu, thế bác có làm mộc không?

Đ: Không, tôi có làm ruộng và làm nghề phụ thôi

H: Bác làm nghề phụ gì ạ?

Đ: Nghề phụ lưới chài rồi hồ, lồng. Hồ nuôi tôm đá, lồng nuôi cá nước ngọt đờ

H: Bác có làm nhiều không ạ, ô cái này sao lại gọi là nghề phụ?

Đ: Đây là phụ thôi

H: Thế ạ, nghề chính là?

Đ: Nghề chính là nghề làm ruộng

H: Nuôi cá, có đầm nuôi cá, hồ nuôi cá?

Đ: Không, cái lồng nhỏ nhỏ giữa sông đờ

H: Vâng, nuôi cá là nuôi cá lồng

Đ: Nuôi cá lồng

H: Thế còn tôm thì ở đâu ạ?

Đ: Tôm thì sào kia, sào bên này gần sào sau cầu đờ, cầu Quân Hào đờ, nuôi tôm đờ

H: Nuôi tôm nước lợ

Đ: Hồ, hồ tôm nước lợ

H: Thế mình phải thuê à bác?

Đ: Mua đờ

H: Thế ạ? Thế hồ này của bác được bao nhiêu m ạ?

Đ: Hồ được bốn nghìn rưỡi. 4500m²

H: Bác mua lâu chưa, lúc đấy mua có đắt không?

Đ: Năm nay năm 2014 là năm thứ 8 đấy

H: Làm từ 8 năm trước ạ? Mà mua của HTX à bác?

Đ: Mua của HTX

H: Mình được sở hữu trong bao nhiêu năm ạ?

Đ: Không rõ, trong đó...

H: Ô, ví dụ đất hồ này của mình làm 50 năm?

Đ: Trong đó đất sào từ 64 là năm 2014 nó chuẩn bị chia lại này, còn đất hồ đó cũng là diện đất của thầu tư nhưng mà hồ thì mình mua đứt bán đoạn rồi, gọi chữ là của mình

H: Thế cái đấy 64 là không liên quan đến hồ đúng không ạ?

Đ: Có, đất hồ là đất thuộc diện 64, đất hồ này khi đang làm ruộng, hình như là ruộng sản lượng thấp đã họ chuyển qua làm hồ thì giả sử bên xã đưa về mình mua một cái hồ là bao nhiêu, hồ sau chuyển đổi là quyền ở trên

H: Vâng, bác làm cả cá và tôm thì hiện nay bè cá của bác có lớn không, khoảng bao nhiêu con hay bao nhiêu cân?

Đ: Cá thì nhỏ, nước thì đọng kiểu ô nhiễm cho nên nuôi nhiều không được phải nuôi ít thôi, nuôi nhiều thì nó hay dẹt chết đòi hỏi phải nuôi ít

H: Ít hiện nay là bao nhiêu ạ?

Đ: Cái lồng thì khoảng 60m², trung bình là 60m² nếu khi mà nuôi thì một ít cá trắm, một ít cá rô phi rồi cá mè, rùa. nuôi để mà ăn thôi chứ nói mà bán thì cũng có được ít

H: Dạ, nuôi chỉ để phục vụ cho gia đình thôi?

Đ: Phục vụ cho gia đình thôi là chủ yếu

H: Như vậy là quanh năm có cá, bác gái không phải đi chợ?

Đ: Không

H: Thế còn tôm thế nào bác?

Đ: Tôm có năm được năm mất. mất thì cũng mất nhiều. Khi mới đầu nuôi thì cũng có thất bại vì không có kinh nghiệm, không có kỹ thuật đỡ. Sau từ năm thứ hai, thứ ba đến giờ là đỡ, năm nào cũng có lời

H: Như vậy là bác nuôi tôm từ năm nào ạ?

Đ: Năm 2008 à 2008, năm ni 2013 là được 7 năm

H: Tại sao lúc đấy bác lại quyết định nuôi tôm ạ?

Đ: Nuôi tôm là vì ở đó có ruộng, có đất 64 của bác nó nhiều mà bác nhận, tự nhận chứ nhiều người họ mua đứt bán đoạn, mua cả luôn. Giả sử 4000 thì họ mua cả 4000, của tôi là có 3500 rồi chỉ mua được gần gần 1000 nữa thôi, mới quyết định làm hồ

H: Nên là có đất làm hồ nuôi tôm? Nhưng ngoài ra thì ở đây còn là nước lợ thì làm sao bác có cái nước lợ để mà nuôi tôm đấy?

Đ: Nước lợ ở ngoài sông Nhật Lệ nó vào, này bên sông Nhật Lệ mà

H: Mà bây giờ có vẻ như cái nguồn này thì sẵn lắm đúng không ạ?

Đ: Nguồn này thì sẵn, một năm làm 1 vụ thôi

H: Một năm chỉ làm một vụ thôi hả bác/

Đ: Một năm làm một vụ tôm thôi

H: Như vậy là một sào mình là một vụ tôm từ tháng mấy đến tháng mấy hả bác?

Đ: Từ tháng 3 cho đến tháng 6, tháng 7 đấy

H: Thế sao những vụ khác mình không làm bác?

Đ: Làm một là sợ lũ, hai nuôi sợ nước mặn hấn chưa lên

H: Có nghĩa là sau tháng 6 mình lo lũ đúng không ạ? Sau tháng 6, tháng 7 mình làm thì..?

Đ: Sau tháng 6, tháng 7 thì mình bán, mình xuất đấy

H: Vâng, sợ mắc lũ nhưng mà trước nếu mà làm sớm?

Đ: Nếu mà làm sớm nước mặn ở biển nó của lên

H: Nước mặn ở dưới biển nó lên khoảng tháng 3 luôn?

Đ: Khoảng tháng 2 âm đó, hàng năm lên sớm là tháng 2 âm đó

H: Như vậy nước mặn lên là tốt đấy chứ bác nhà?

Đ: Nước mặn lên thì mới tốt chứ còn nước mặn chưa lên là chưa nuôi được vì nó có độ mặn thì mới nuôi tôm được

H: Cái ngập mặn đấy ạ? Trong mấy năm gần đây, khoảng 5 năm lại đây độ mặn như thế nào, nó biến đổi như thế nào và nó có phù hợp với con tôm của bác nuôi không?

Đ: Năm nào tôi cũng thấy nó phù hợp, nhưng đều vì tôi thấy dịch bệnh một là do con giống, thứ hai nữa là khi con tôm tháng rưỡi, hai tháng là hay có bệnh do nhiễm dòng nước hay rãng đó

H: Vâng, bệnh đấy là do ô nhiễm nguồn nước hay là do không khí mà tôm bị bệnh ạ?

Đ: Cũng nhiều trường hợp cả nguồn nước mà cả không khí vì khi tôm hai tháng rưỡi, ba tháng đó mà trời mưa ban ngày đó là tôm hay mắc bệnh do không khí đó

H: Nghĩa là mưa 2, 3 ngày đấy ạ?

Đ: Mưa ban ngày, mưa ban ngày giả sử mưa buổi trưa, chiều 1, 2h nó mưa thì con tôm lúc đó là, ví dụ con gà con ngan hay con người mình cũng thế, lúc đó là hay bị bệnh đó cho nên nói chuyện với cô là...

H: Mà nó mưa khoảng hai, ba ngày?

Đ: Không. Hồ nuôi thì mình ngại, khi trời nắng mà hấn đổ mưa..

H: Một ngày?

Đ: 1, 2h chiều á

H: À, mưa vào lúc buổi trưa, vào lúc 2h chiều, vâng thì con tôm rất là dễ?

Đ: Rất là dễ bệnh, vệ sinh là bệnh

H: Thế thời tiết dạo này có hay xuất hiện cái mưa này không ạ?

Đ: Có, năm nào cũng có, có năm ít có năm nhiều

H: Năm như năm ngoái hay năm nay thì ít hay nhiều hả bác?

Đ: Năm nay cũng có. Nếu mà mưa đó không có thì nghề nuôi tôm đờ, cái đó thì không ai phòng được ở

H: Thế ạ? Thế có cái dấu hiệu nào mình biết được cái mưa đấy không ạ?

Đ: Có

H: Bác cho cháu biết theo kinh nghiệm của bác đấy ạ, kinh nghiệm của bác, bác thấy có cái dấu hiệu nào mà bác biết chắc chắn rằng sẽ có cái cơn mưa như thế đến ạ?

Đ: Dấu hiệu đó là xem trời, xem trời xem. Trời trong và xanh thì giờ nào cũng mưa

H: Trời trong và râm ạ?

Đ: Xanh, xanh, ngó lên trời mà xanh, trời di là đục này, trời xanh, còn xanh là bắt đầu mưa

H: Thế như trời nay thì bác gọi là gì?

Đ: Trời râm 19p00

H: Trời này là trời râm, trời xanh là trời có..?

Đ: Trời xanh khi mà nó nắng có màu xanh ó, xanh cả bầu trời là mưa, trời râm di là đục, mà khi trời đến đơan chiều chiều cả bầu trời nó xanh, ngó lên trời xanh là trời chuẩn bị đổ mưa

H: Lúc đấy là nó nhiều mây hay như thế nào ạ? Tức là đáng?

Đ: Đâu thời tiết chứ

H: Cái màu trời như thế nào ạ?

Đ: Cái màu trời xanh thôi chứ còn mà mây thì chưa, mây là nó chưa kéo đến

H: Thì trời rất có thể mưa vào buổi trưa 2h chiều của ngày hôm sau? Còn có cái kinh nghiệm nào để mà biết cái mưa không tốt này nữa không hả bác?

Đ: Không, chỉ có khi mưa thì phòng thôi. Nuôi tôm thì khi mưa là phòng thôi

H: Khi mưa thì phòng như thế nào, bác phòng cho hồ tôm thì bác làm thế nào để phòng mưa?

Đ: Tôi thường thường phòng mưa là quạt không khí, là sục không khí đó, phải quạt và tạt vôi đó

H: Quạt không khí cho nó vào hồ, vâng và là gì nữa ạ?

Đ: Và tạt vôi

H: Tạt vôi là mình lấy vôi mình...?

Đ: Vôi là trời mưa là mình tạt vôi

H: Tạt lúc trời mưa

Đ: Để diệt khuẩn đấy

H: À, mình cứ lấy vôi bột mình rắc, mình quăng ra như thế này ạ?

Đ: Đâu

H: Mình làm thế nào?

Đ: Bỏ vôi trong cái thùng, cái xô mình khuấy á, quấy á. Quấy xong bỏ trên bờ tạt chứ, bỏ trên bề tạt, là phòng đấy

H: Để phòng cho, để khử trùng, để phòng bệnh?

Đ: Ừ, để phòng bệnh

H: Thế thì mình làm lúc đấy là làm sau mưa à?

Đ: Làm sau mưa hoặc làm giữa mưa

H: Làm giữa mưa, quạt không khí này thì?

Đ: Quạt không khí cũng thế

H: Làm giữa mưa và sau mưa?

Đ: Ừ, làm giữa mưa hoặc sau mưa. Chứ có nhiều người không phòng cái này là tôm chết hết,

H: Thế tại sao mình không là trước khi có mưa ạ?

Đ: Làm trước mưa không được, trước mưa là thiệt hại đến con tôm

H: Tại sao hả bác?

Đ: Tại vì khi mưa xuống là mưa có axit mà khi nước mới vào thì mình phải diệt khuẩn là khi đó lấy vôi để diệt khuẩn đá, làm vôi để diệt khuẩn

H: Khi mưa có axit lúc mình đưa vôi vào thì nó mới hòa tan cái đấy đi?

Đ: Hoặc là cái nước mà mới ớ thì mình vẫn diệt khuẩn mà nói đến diệt khuẩn con nhà nông dân thì mua các cái diệt khuẩn về thì tiền nó lớn lắm, nhiều người không biết á họ mua những cái diệt khuẩn khi về họ diệt, còn tôi tôi lấy vôi tôi diệt khuẩn vì vôi là rẻ hơn

H: À, lấy vôi cho nó rẻ hơn, còn thuốc diệt khuẩn thì đắt ạ?

Đ: Thuốc diệt khuẩn lại đắt

H: Thế tại sao kinh nghiệm lấy vôi để diệt khuẩn bác có từ đâu đấy ạ?

Đ: Kinh nghiệm là nuôi năm nào là rút kinh nghiệm năm đó là biết thôi

H: Có ai mách cho bác kinh nghiệm này không?

Đ: Nói cho rõ là mình làm trong hồ là mình làm theo cái chạt đất, theo cái chạt đất, theo cái đáy hồ cho nên là mình là từng nào mình rút kinh nghiệm từng đó

H: Nghĩa là mình tính, mình quan sát chất đất ở trong hồ bác mới quyết định dùng vôi?

Đ: Ừ, dùng vôi

H: Theo cháu hiểu là hồ của nhà bác là nhiều chất axit ạ, nhiều chất phèn chua ạ?

Đ: Hồ nào cũng nhiều chất phèn hết vì đất đây toàn chất phèn nhiều mà phèn không có vôi là không được, cho nên có vôi nó mới khử được. Cái đây khô này cũng thế, phải có vôi khử hết, nên thường thường họ thấy họ khuấy tay cho đều vôi hết đi đâu cũng cần vôi hết, cho nên nói với o là vôi phải đi đầu á, trong nông nghiệp, trong thủy hải sản cũng thế vôi là đi đầu.

H: Thế à bác? Vôi ở đây mình mua có đắt không ạ?

Đ: Vôi năm ngoái là năm trăm rưỡi một tạ. Năm trăm hai, năm trăm rưỡi, đúng đờ năm trăm rưỡi 100 kg

H: Như vậy là đối với cả nuôi tôm là mình dùng phân vôi, như bác thì bác còn có kinh nghiệm nào để biết là ví dụ bão lũ thì ảnh hưởng như thế nào đến cấy trồng với cả nuôi tôm, nuôi cá của bác?

Đ: Cái đó là chịu, cái đó là do thiên nhiên chứ còn chịu

H: Cháu biết rồi do thiên nhiên nhưng mà hiện nay trong ba năm vừa qua ấy, trong ba năm gần đây thì cái bão lũ nó đến, lụt ảnh hưởng như thế nào đến cấy trồng đến nuôi cá nuôi tôm của bác, bác có mất lần nào và có thiệt hại của nó là thế nào?

Đ: Trước mắt ở đây người ta làm vụ trái thì mất hết rồi

H: Vụ hè thu đúng không bác?

Đ: vụ hè thu đờ, gọi là nuôi trái mùa đờ

H: Cụ thể lúc đấy là bác mất cái gì ạ?

Đ: Thường thường lúc đó là mất một vụ tôm mất 6 vạn mà mới thu được mấy, mà thu được mười mấy triệu á

H: Nghĩa là hết 6 vạn?

Đ: Nuôi 6 vạn và khi lũ nó đến á mới thu hoạch được 12 triệu

H: Nuôi 6 vạn tính ra là bao nhiêu tiền?

Đ: 6 vạn, 300

H: ba sáu mươi tám

Đ: Là 2 triệu hè

H: Là 18 triệu

Đ: Đâu

H: à, ba nhân với sáu là 1,8 triệu thôi mà mình mới thu được 12 triệu?

Đ: 12 triệu, lũ nó vào nó trôi đi, mất

H: Coi mất cả 12 triệu đấy?

Đ: Hết cả 18 triệu nờ, còn mình thu hoạch được 12 triệu

H: À, cháu chưa hiểu lắm. Có nghĩa đáng nhẽ mình có 18 triệu?

Đ: 18 triệu là mình nuôi, mình mua về mình nuôi đến khi mình bán mới bán được 12 triệu lũ nó đến trôi mất

H: Trôi mất hết. Nếu lũ không đến thì thường bác thu được bao nhiêu?

Đ: Thường thường ba, bốn chục triệu

H: Cá của bác thì như thế nào? Cá thì bị mất vì cái gì ạ?

Đ: Cá thì mất do dịp thôi chứ còn nếu mà lồng nó yếu, nó thủng thì đi thôi, nó mất thôi chứ còn không mất gì, mình phòng là chính chủ yếu mình thay cái mới là được

H: Nhưng mà cá thì không mất nhiều, nhưng một số thì nó cũng trôi đi mất

Đ: Một số cũng trôi

H: Thế tại sao mình, cái bè ấy sao bác không giăng cho nó chặt vào để cho nó không trôi đi?

Đ: Giăng chặt nhưng nó thủng các cái lưới nó thủng á

H: Cái lưới ở dưới nó bị thủng?

Đ: Thủng

H: À, thế trên mình giăng chặt?

Đ: Thủng là con cá nó đi. Nó trôi, nó thủng nó đi, nó ra nó đi.

H: Vâng ạ

Đ: Nó thủng nó ra được là nó ra hết, có con nào trong hết, ở trong nó bị ở

H: Cháu hiểu rồi, thế nuôi cá như thế này, tôm thì bị mất như thế, cá thì có thể bị thủng đi thế thì mình có, ví dụ như đến mùa mưa bão ấy ạ, mưa lũ ấy ạ thì bác có đầu tư thêm cái gì để cho phòng chống bão lũ đến không?

Đ: Có, có

H: Cụ thể thì bác làm cái gì và mất bao nhiêu tiền?

Đ: Cái mà bị thủng, bị cũ thì thay cái mới làm thì trong vòng trên dưới 1 triệu

H: Là cái lưới đáy đúng không ạ?

Đ: Cái lưới, trên dưới 1 triệu là một cái đấy

H: Vâng, một cái ạ, mà bác có mấy cái ?

Đ: Hai

H: Thế ngoài thay lưới ra còn có cái gì nữa không ạ? Ngoài ra thì hồ tôm bác còn làm thêm cái gì để phòng chống bão lũ không?

Đ: Hồ tôm vì một đợt bị trôi sau là không nuôi nữa, nuôi vụ mận thôi chứ vụ trái không nuôi

H: Ngoài kinh nghiệm như ngó lên là thấy trời sẫm thì bác thấy là trời mưa, thế bác với bà con ở đây còn biết có kinh nghiệm nào phục vụ cho sản xuất nông nghiệp và chăn nuôi nuôi trồng thủy sản không ạ?

Đ: Có chứ, cũng biết chứ, phòng thôi

H: vâng, cháu rất muốn nghe cái kinh nghiệm đấy, kinh nghiệm dự báo thời tiết hay là kinh nghiệm phòng chống ấy ạ?

Đ: Ví dụ như ráng vàng thì nắng, ráng vàng thì mưa

H: Dạ, còn gì nữa không ạ?

Đ: Hết rồi,

H: Các con vật, các con côn trùng ở đây bà con có kinh nghiệm để biết chẩn sắp có bão lũ, có mây, mưa giông không ạ?

Đ: Dưới sông thì có con cá bóng, con cá bóng năm nào mà có sạn trên đầu á thì năm đó một là lũ to, hai là bão to

H: Con cá bóng hả bác?

Đ: Ừ, con cái bóng

H: Con cá bóng có hạt sạn ở chính giữa đỉnh đầu ạ?

Đ: Ừ, ở trên đỉnh đầu á

H: Năm đó sẽ có trận lụt to?

Đ: Lụt với măng tre, ngọn măng tre mà nó rúc vào giữa bụi á thì năm đó sẽ bão to

H: Dạ, còn gì nữa không bác?

Đ: Thôi, hết rồi đó

H: Hết rồi ạ? Thế thì trong các kinh nghiệm của bác ý khi mà cấy trồng, nuôi cá, nuôi tôm thì như thế bác vận dụng những kinh nghiệm nào cho việc cấy trồng, gặt hái?

Đ: Cấy trồng gặt hái thì HTX đó

H: Ví dụ như bác có tính lịch thời vụ theo lịch thời tiết không?

Đ: Cũng tính lịch thời vụ theo lịch thời tiết chứ

H: Đấy, thế thì kinh nghiệm nào cho các bác tính được cái lịch như thế?

Đ: Tính như thế thì do chủ nhiệm thôi chứ còn người nông dân thì...

H: Thế bác có quan tâm đến kinh nghiệm mà cháu vừa hỏi này không?

Đ: Có chứ

H: Sao gia đình nhà bác không tìm hiểu ạ?

Đ: Có tìm hiểu chứ, có HTX lãnh đạo đó về ruộng ở

H: Thế thì thường thường lịch thời vụ làm theo HTX thì HTX có nghe tham vấn của người dân để có thể có được cái lịch tốt không?

Đ: Có chứ trong một năm tổng kết với HTX với toàn dân làm một cái lịch, lịch làm mùa

H: Thực sự mà nói thì cháu thấy bà con có rất nhiều kiến thức dân gian nhưng cháu không biết là bà con sẽ vận dụng cái kiến thức đó trong, ví dụ trong nuôi tôm chẳng hạn. Bác có câu ca dao, có câu truyền đạt lại từ kinh nghiệm cha ông để cho bác nuôi tôm cho nó tốt không trước khi nuôi tôm thì có ai dạy bác nuôi tôm không?

Đ: Thì cũng có trường lớp hết, đi học hết chứ

H: Thế ạ, thế bác đi học thế nào ạ?

Đ: Đi học, vô trong thủy sản mở lớp trên huyện, tỉnh về dạy cả chứ. Kinh nghiệm là một phần, một phần mình ..thực tế ở trong hồ của mình mà mình rút kinh nghiệm năm ni qua năm khác rứa là biết. Thất bại là rút kinh nghiệm

H: Có lần nào bác bị thất bại không?

Đ: Tôi có một năm bị thất bại, thất bại đến 25 triệu, mới làm nên chưa có kỹ thuật á

H: Cụ thể cái năm thất bại là năm nào đấy ạ?

Đ: Năm 89 đó

H: Thế thì cũng lâu rồi đúng không ạ?

Đ: À, không phải năm 2009

H: Vâng, thế thời gian gần đây bác có áp dụng khoa học kỹ thuật hay những câu nào trong dân gian để biết được là lịch sản xuất nông nghiệp để biết được là liên quan đến sản xuất nông nghiệp và nuôi trồng thủy sản này không?

Đ: Sản xuất nông nghiệp là quyền của dân, dân góp ý bên chủ nhiệm với phó chủ nhiệm thực hiện thì bên đó điều hành toàn dân. Còn bên nuôi tôm, nuôi cá có câu dân gian là “không có vôi thì thôi nuôi cá”

H: Dạ, tại sao ạ?

Đ: vì là thường xuyên giống như câu như tôi nói là khi mưa là vãi vôi, đánh vôi để tạt đáy nên câu dân gian không có vôi là thôi nuôi cá đấy, nên là thường xuyên có vôi, gọi phòng đấy

H: Như vậy nếu biết như thế này thì là “không có cau thì thôi nuôi cá” thì năm đấy mình sẽ không thả cá nữa?

Đ: Đâu, phải thả chứ nhưng có điều mình phải dùng cái đó mình phòng chứ, có nông nghiệp một ít này, có nuôi cá một ít này, nuôi tôm một ít này, nuôi cua một ít này rồi đi làm lưới ở dưới sông là một ít này, hấn đỡ đi. Nói đến làm ruộng chính đây nhưng các cái đó là phụ, phụ nhưng cũng thành chính trong nhà, trong gia đình

H: Đấy là một dạng câu như thế, còn những câu khác liên quan đến nuôi cá, nuôi tôm mà bác còn nhớ là những câu như thế nào?

Đ: Cũng chưa nghĩ ra được, còn kinh nghiệm thì nhiều, phòng trừ nhiều.

H: Cháu muốn nghe kinh nghiệm đấy được không ạ? Bác kể cho cháu những kinh nghiệm đấy được không ạ?

Đ: Kinh nghiệm nuôi trồng thủy sản thì nhiều

H: Kinh nghiệm thủy sản mà phải gắn với bão lũ, lụt, xâm nhập mặn?

Đ: Nói đến thiên nhiên thì chịu, thiên nhiên là do thiên nhiên ớ, ưng làm lúc nào thì làm, chịu

H: Những kinh nghiệm của bà con bác có thấy là trong xóm mình các cụ có viết lại để lưu truyền cho con cháu không ạ và các bác có truyền lại cho con cháu các bác không?

Đ: Không, không nói cái gì

H: Ngoài ra mỗi khi hạn hay mỗi khi mưa á, các bác có tin tưởng và tín ngưỡng, ví dụ như thờ cúng đề cầu mưa chẳng hạn, ở đây có cái chuyện đấy không?

Đ: Không, không có

H: Gia đình ta cũng không có?

Đ: Không có

H: Thế ạ, vâng. Chỉ có mấy câu như bác nói thôi đúng không ạ?

Đ: Nuôi cá sinh ra đặt mấy câu, câu thực tế trong lúc làm, làm từng nào thì kinh nghiệm từng đó

H: Hiện nay kinh nghiệm cũng toàn là truyền miệng thôi, không có ghi nhận gì lại được thế thì cũng rất là khó để có thể về sau nhân rộng nó ra đúng không ạ? Ví dụ như bác nói là không có cau là không nuôi cá?

Đ: Không có vôi thì thôi nuôi cá

H: Vâng, đấy là cái câu ráng vàng thì nắng, ráng đỏ thì mưa, đấy là một câu nói, nói cách khác là câu tục ngữ?

Đ: Là bão

H: Ráng vàng là bão và ráng đỏ thì mưa?

Đ: Ráng đỏ thì mưa

H: Tóm lại là các câu này cũng phải có..?

Đ: Có thực tế

H: Đại khái là ngoài những câu này ra có được ghi chép và truyền từ đời này sang đời khác không ạ?

Đ: Không, những câu đấy là thấy trời năm nay vàng và hấn bão, mà đỏ là mưa là năm nay truyền qua năm khác là biết?

H: Thế thì trong các hoạt động sản xuất ấy ạ, như bác có nói là đối với lúa thường thường giống lúa mới hơn. Tôm cá thì.. tôm thì thu hoạch trước, cá thì có thể chằng chéo kỹ hơn đúng không, còn có những kinh nghiệm nào để giúp cho bác giảm bớt thiệt hại khi bão lũ không?

Đ: Lũ là phòng rồi đấy, nói đến cá làm lồng thì phòng là chính, cũ là thay mới

H: Như vậy lịch thời vụ theo cháu hiểu là dùng chung này này? Phương thức canh tác thì thế nào ạ?

Đ: Tất cả là HTX lãnh đạo thôi,

H: Hiện nay HTX lãnh đạo mấy khâu của quá trình sản xuất rồi ạ?

Đ: Lãnh đạo nhiều khâu lắm, cả giống, cả phân này, đất này là ba này. Năm, bốn, giống này, phân này, đất này, bảo vệ thực vật này, bốn khâu

H: Có 4 khâu ạ? Có tất cả là 10 khâu đúng không ạ?

Đ: Có 10 khâu à, giống phân, đất, bảo vệ thực vật, 4 khâu

H: Thế ngoài ra ví dụ như để ứng phó với biến đổi lũ lụt á thì các công cụ sản xuất của bác, cái cày, cái bừa, cái ủng đi lại có sự thay đổi gì không khi mà mưa bão lũ về, khi mình đang sống trong vùng bão lũ ạ?

Đ: Báo cáo với o là toàn máy, làm ruộng toàn máy hết, giờ trâu bò là ít cho nên gia đình không có cái gì bảo vệ và sửa chữa hết á, bừa ni là cơ khí hiện đại á. Máy gặt, máy cày máy bừa hết

H: Các hộ gia đình có chịu đựng được đóng góp này không ạ? Máy cày, máy bừa này này. Ví dụ hộ giàu có thể là đóng không thành vấn đề nhưng mà hộ nghèo liệu có chịu được mức đóng góp đấy không ạ?

Đ: Nói thật làm ruộng, sát lúa trong nhà thôi chứ còn mà làm đồng này được đồng đó, tiền lớn quá phải bỏ ra tiền cày, tiền phân này, cái công là không tính, tiền giống này cái gì cũng cao. Ruộng cách đây 1, 2 năm trước là một sào có lãi được năm chục cân mà hiện nay chỉ được 15,5 cân thôi cho nên thường thường là vẫn là khổ nhất. Làm ruộng thì có hạt lúa trong nhà mà không làm ruộng nhiều khi á không làm đồng tiền ra mà mua, cho nên phải làm ruộng mà làm ruộng thì quá lỗ

H: Coi như là lấy công làm lãi?

Đ: Lấy công làm lãi đó

H: Thế tôm thì có bán được không ạ?

Đ: Tôm thì mấy năm nay trở lại thì bán được

H: Thu nhập từ tôm của gia đình nhà ta thì thế nào hả bác?

Đ: Thu nhập thì năm nào cũng được 10, 15 triệu lãi đó, gọi là lãi

H: 10, 15 triệu cho cả năm đấy ạ?

Đ: Cả năm đó, gọi là một vụ tôm đó chứ có nhiều người họ nuôi họ lãi nhiều, năm đó là họ làm ra được

H: Thế còn vấn đề ví dụ như là mưa lũ đến thì gia đình nhà bác, bác có chuẩn bị cái gì để ứng phó với bão không và cách thức bác chuẩn bị như thế nào ở trong gia đình ạ?

Đ: Thi thoảng tôi cũng đi theo đoàn, ngày xưa ông bà chuẩn bị cho cọc đây này, lũ đến cái bàn này, ông bà gọi là làm 45p50 để lên trên, bỏ tài sản lên trên hết, cao bằng cái này, có khi cao hơn nhưng tài sản là bỏ lên trên cả, người cũng lên trú lũ hết, trong nhà thường thường dân đây nhà nào cũng có đồ. Độ này cũng phải 80, 85% toàn là có đồ hết, thường

thường là lũ bào cuốn mấy cái ni 46p30 chặn mà, giường chiếu là cuốn hết, dọn cất hết cho nên gọi là phòng trước đến khi bão vô là hấn đỡ đi. Còn lụt cứ có cái đồ với lúa liếc có một đôn ở trong là còn bỏ được trên sập này này, chưa bỏ vào này

H: Đồ thì gác lên, lúa thì trên sập?

Đ: Sập này, chưa bỏ lên sợ lũ đấy, gọi là bỏ trên cao đấy. Có năm lên trên này nằm ngủ, tài sản bỏ trên hết

H: Thế bác làm cái gác xép này từ năm nào?

Đ: Mô, đời ông để lại, giờ thì cũ thì đi, mới thì thay, thay lại

H: Hình như là cái này bác vừa mới sửa lại đúng không ạ?

Đ: Mới, mới sửa, nhà cũng mới làm lại năm 2003

H: 2013?

Đ: 2003 mới làm lại. Đây nhà nào cũng có cái này hết

H: Nhà nào cũng có cái gác xép này hả bác?

Đ: Có cái kệ này hết, để lên trên này ngồi

H: Và lên trên góc đấy mình có thể ngồi được?

Đ: Lên trên ngồi hết, trú lụt trú bão. Lụt là lên đấy ngồi, bão thì lên nhà kiên cố

H: Đã bao giờ lụt vào trong nhà chưa hả bác?

Đ: Lên đến chỗ ni là cùng

H: Lên đến mặt bàn này cơ ạ? Đấy là năm nào hả bác?

Đ: Năm 2010 này

H: Vâng, năm 2010 lụt là lên đến đây, thế lúc đấy nhà mình có sơ tán kịp đồ đạc lên đây không hay là bị ướt hết, đồ gỗ này này?

Đ: Sơ tán hết còn gỗ của con ướt hết, con nhỏ để dưới này, cây lớn thì cho lên cao thì bị hết. Đến khi bỏ cái... vào tải, tải bỏ lên trên giường ..49p15 hiện nay báo cáo với cô là nhờ có bình ga để được điện á, ngày xưa phải đóng vào cái khuôn. Dân ni là đúc khuôn, khuôn nấu ăn đấy bắt đầu đem lên cao á, bỏ khuôn từng này hai bên bốn tám ván, trong đây là đất, bỏ vô rồi lấy cái kiềng á, xưa có cái kiềng

H: Vâng, cháu biết cái kiềng rồi

Đ: Cái kiềng mà có 3 chân á

H: Xong để đặt vào trong đấy?

Đ: Đặt cái xoong này lên là nấu á

H: Nhưng mà cái lúc mà lũ về đấy thì mình phải đóng?

Đ: Mình phải làm trước

H: Mình phải làm trước, có bùn vào, đất vào, xong thì?

Đ: Trải một lớp mùn nữa, lớp tro

H: Cho một lớp tro lên để hôm nào bão lũ thì để lên trên kia nấu?

Đ: Ừ

H: ngồi lên trên gác xép nhà mình nấu?

Đ: Ừ, nấu, chuẩn bị củi nồi trước

H: À, để củi sẵn lên đó trước?

Đ: Để củi sẵn đồ trước. Đó là ngày xưa, ngày nay giờ có bếp ga, bếp điện. Bếp điện với cả bưng bê nó dễ

H: Mang bếp điện đi với mang nồi cơm điện đi lên trên đấy để?

Đ: Mang lên để nấu

H: Thế thì khi mưa bão nhà bác phải chuẩn bị cho bão, lương thực thực phẩm ấy, bác phải chuẩn bị trước những cái loại gì?

Đ: Lương thực, thực phẩm là chuẩn bị trước nợ nhưng đây chủ yếu là nấu một nồi cơm, cơm phải đầy

H: Cần cái gì nữa không ạ? Cần lương thực thực phẩm bác phải chuẩn bị những cái gì ạ?

Đ: Muối, mắm, gạo

H: Còn gì nữa không ạ, thực phẩm?

Đ: Thực phẩm là thức ăn đó

H: Mà những loại này ước lượng khoảng bao nhiêu ạ? Trong mấy ngày ấy, ý cháu muốn hỏi thế?

Đ: Là khoảng 1 tuần đó, một tuần đến 15 ngày

H: Vâng, mỗi lần lụt là lâu vậy hả bác?

Đ: Một tuần là nước ra khỏi nhà. Mà có lẽ nước cả ngoài vườn nữa. Lụt thì khoảng 1 tuần là ra khỏi 1 tuần. Dân ở đây sống quen với sông nước rồi cho nên lũ thì không sợ chỉ có sợ bão thôi

H: Vâng, tại sao bão lại sợ hơn lụt ạ?

Đ: Bão thì phải đi tránh, lụt thì dân đây sống ở nước quen

H: Cứ mỗi một năm là có lụt một lần à bác?

Đ: Năm nào cũng lụt

H: Năm nào cũng lụt ạ?

Đ: Năm nào cũng lụt hết, năm nay lũ nhỏ. Bão thì to, lũ thì nhỏ

H: Thế thì tại sao bão lại sợ hơn ạ?

Đ: Bão sập nhà sập cửa, sập cây cối mới sợ chứ

H: Nếu giả sử năm nào có lụt ấy ạ, bác có dấu hiệu của thiên nhiên, của cây cối, của con vật hay con côn trùng mà nó cho bác biết năm đấy lụt to hay lụt nhỏ, bác có kinh nghiệm như thế không?

Đ: Có chứ

H: Thế ạ? Bác có thể kể cho cháu nghe được không ạ?

Đ: Thì là cây 53p ..nhiều khác là nhiều nụ, ba khác là ba nụ mà nó khác sâu thì lũ to mà khác cạn là lũ nhỏ

H: Cây gì vậy bác?

Đ: Cây cỏ ống đấy

H: Cây cỏ ống ạ?

Đ: Cỏ ống ớ

H: Nó mọc ở đâu ạ?

Đ: Mọc đâu cũng có, đất cũng có, cát cũng có. Củ đấy tốt lắm, củ đấy mọc trên cát tốt. cô thấy cái củ đấy chưa?

H: Chưa ạ, cháu chưa biết cái cây cỏ ống này đâu?

Đ: Củ giống như củ gừng, củ gừng, củ nghệ đấy

H: Như vậy có phải cây cỏ gừng không?

Đ: Không

H: Không phải ạ?

Đ: Củ gừng là khác

H: À, củ gừng lại khác ạ?

Đ: Củ gừng, củ nghệ là khác

H: Củ này nhỏ à?

Đ: Củ cỏ ống cũng thế nhưng hơi nhỏ, nó dài

H: Giống củ gừng. Thế cây cỏ gừng với cây cỏ ống thì phân biệt như thế nào ạ?

Đ: Củ ống với củ gừng là khác nhau

H: Vâng, bác có phân biệt được không ạ? Cháu không biết là củ ồng và củ gừng phân biệt như thế nào?

Đ: Củ của nó thì đắng mà củ gừng thì cay

H: Thế thì chỉ có củ ở dưới mới biết ạ?

Đ: Củ ở dưới ạ

H: Thế thì mắt thường có biết đâu là củ ồng, đâu là củ gừng không hả bác?

Đ: Phân biệt được chứ, do cái thân của nó chứ

H: Nó như thế nào hả bác?

Đ: Củ gừng là to, lá to, thân có từng đốt, từng đốt mà nó nhỏ. ồng thì, gọi ồng là rỗng. Còn thân củ gừng thì to, xốp, lá to

H: Dạ, còn có biểu hiện nào khác không ạ, có biết là nhiều bả, nhiều lũ không ạ?

Đ: Nhiều

H: Đấy cháu rất là muốn nghe bác kể cho cháu những kinh nghiệm đó đi?

Đ: Kinh nghiệm kiến lá ở

H: Kiến lá?

Đ: Kiến lá mà ra chiều ni là chiều mai mưa, kiến lá là bay á

H: Còn gì nữa không ạ?

Đ: Thôi từng nấy được rồi o ạ

H: Ồi cháu muốn nghe càng nhiều càng tốt để phổ biến cho bà con. Ngoài kiến lá ra thì còn gì nữa không ạ? Khi mà kiến lá ra hoặc nhìn vào cây củ ồng mà biết được là lũ to, lũ nhỏ ấy ạ thì bác có ứng phó gì trong sản xuất của bác không? Ví dụ chiều nay bác thấy con kiến gió nó chui ra thì để ngày mai có mưa thì bác có ra bè cá, có ra hồ tôm, ra ruộng để làm gì không?

Đ: Không, chỉ thu dọn củi lửa kho vào cát thôi. Nói đến bè, lồng với cả hồ tôm các thứ thì mưa xong mới phòng

H: Bè cá nuôi cá bè đấy bác học ở đâu ạ? Nuôi cá bè và nuôi tôm bác đi học ở đâu, ai cung cấp các thông tin về nuôi cá, nuôi bè cho bác không?

Đ: Khuyến nông, khuyến ngư của tỉnh đờ họ dạy ở

H: Dạy cách nuôi tôm bác mới làm bè tôm?

Đ: Cách nuôi tôm họ dạy nuôi tôm, cách nuôi cá họ dạy nuôi cá. Khuyến nông, khuyến ngư của tỉnh về họ dạy

H: Về tận thôn này ạ?

Đ: Dự án á

H: Nhưng mà họ mang về dạy người dân ở thôn này ạ?

Đ: Tại thôn, tại xã, cả thôn, cả xã đều có hết

H: Sau khi bác đi học về bác mới quyết định nhà mình nuôi bè cá với là nuôi tôm? Thế thì hoạt động nuôi bè cá và nuôi tôm là tự phát như thế đúng không ạ? Tự phát ở các gia đình nhà mình thôi? Bác đầu tư có nhiều vốn không?

Đ: Đầu tư một cái trung bình là 1 triệu đấy, hai cái là 2 triệu, rồi tìm giống mua nữa thì hai cái hết 3 triệu cả cả lưới cả giống

H: Giống cá và giống tôm thì bác mua ở đâu hả bác?

Đ: Giống cá thì mua tại địa bàn đây chứ còn giống tôm phải vào Đà Nẵng, vào Quảng Trị, vào Huế này. Giống tôm là mua Quảng Trị, rồi là cửa Tùng, cửa Việt

H: Vâng, vào tận cửa Tùng, cửa Việt để mua?

Đ: ừ, vô Lăng Cô Huế, vô Đà Nẵng

H: Còn giống cá mua ở đây được?

Đ: Cá ở đây

H: Như vậy theo cháu hiểu là mình là tự phát như thế thì mình gần như không chia sẻ được kinh nghiệm với ai cả?

Đ: Có chứ

H: Thế bác chia sẻ?

Đ: Chia sẻ, giả sử tôi mà nuôi với cô. Nhiều khi tôi phải chia sẻ với cô vì nhiều khi tôi mới học về thì chia sẻ..

H: Thường thì bác chia sẻ kinh nghiệm với những ai ở trong xóm ạ?

Đ: Kinh nghiệm với trong xóm để cho

H: Ý là với những người nuôi cùng trong xóm ạ?

Đ: Cùng với người trong xóm biết nữa để họ phòng, họ được thì mình đỡ ra khỏi lây truyền bệnh

H: Như vậy là đối với cả bão lũ ấy ạ, những trận như trận lũ vừa rồi ý chẳng may tôm thì thu hoạch rồi, cá chẳng may mà trôi đi ấy thì gia đình nhà ta có được hỗ trợ gì không?

Đ: Tôi thấy không hỗ trợ cái gì cả. Từ khi tôi nuôi lồng đến chừ không ai hỗ trợ, về thống kê thì có

H: Thống kê để làm gì hả bác?

Đ: Thống kê để làm gì trên xã, trên huyện không biết. Kê khai về thống kê đó mà chưa thấy hỗ trợ cái hỗ trợ gì cả

H: Hiện nay chính sách của chính quyền xã. Bác có biết hiện nay chính sách của chính quyền xã đối với cả công tác phòng chống bão lụt là như thế nào hả bác?

Đ: Tôi thấy năm nào, mấy năm trở lại đây chỉ có loa, chỉ có thôn trước lũ hẳn bão bảo là vào Quảng Bình là loa, là thông tin cho mỗi người dân á. Gọi là loa đó, cho đến khi bão xong rồi là xưa á có một đoàn cán bộ có đi tham quan, có đi xác nhận, hiện nay tôi không thấy nữa rồi, bỏ rồi. Nên khi sáng đoàn vào nhà tôi cũng có nói thế.

H: À, sáng nay bác có tham gia chương trình?

Đ: Có, tôi tham gia chương trình rồi về đó

H: Thế ban phòng chống lụt của xã không bao giờ xuống đây à bác?

Đ: Ngày xưa thì có nhưng ngày nay thì tôi không thấy nữa rồi

H: Thế ngày xưa họ xuống họ làm gì?

Đ: Họ xuống họ xác nhận nhà tôi bị chỗ này bị chỗ kia hoặc nhà này bị nặng, bị nhẹ, bị thế nhưng bữa nay khi sáng cũng...

H: Vấn đề quan trọng là họ có xuống họ hỗ trợ gia đình nhà ta, ví dụ như chuyển đồ đạc này rồi là..?

Đ: Cái đó thì không có đâu, nhà nào lo nhà đó thôi. Nói lũ à bão với sông đoàn cán bộ đi thăm là không có mô này, chứ ngày xưa thì có bữa ni thì không có

H: Thế bà con hàng xóm ở đây giúp đỡ nhau như thế nào mỗi khi lũ đến ạ?

Đ: Mỗi khi lũ đến là, lũ to là ông già, bà già, em nhỏ đi sơ tán, một là đến cái vùng cao, hai là đến cái nhà cao

H: Nhưng mà vẫn có người ở nhà mà canh nhà chứ ạ?

Đ: Có chứ

H: Để trông nom nhà cửa chứ ạ?

Đ: Canh nhà có chứ, còn bão nhà cấp 4 là thả đấy. Bão là nhà cấp 4 thả chạy đi trốn

H: Thế ông già và trẻ em, nếu mà nhà nghèo cấp 4 coi như là bỏ nhà đấy?

Đ: Bỏ nhà đấy

H: Đi tránh bão, còn nhà cửa nhà mình vẫn có người ngồi ở trên này

Đ: Không ngồi

H: Không ngồi? Thế lúc đấy thì đi đâu?

Đ: Đi tránh bão

H: Bão to là đi tránh bão luôn, thả nhà

Đ: Thả nhà

H: Thế nhà nào thì ở lại được, nhà loại như thế nào thì có thể ở?

Đ: Nhà đổ ở

H: Nhà to, nhà đổ trần ạ?

Đ: Nhà đổ trần á

H: À, nhà đổ trần thì mới ở nhà đúng không ạ?

Đ: Ở nhà

H: Nghĩa là cứ nhà mái ngói thì phải đi hả bác?

Đ: Nhà mái ngói đi, còn người còn cửa

H: Vâng, còn người còn cửa đúng bác ạ? Thế mình đi tránh bão thì bác đi đâu?

Đ: Đi đến nhà nào cao hoặc là đi đến cái vùng nào cao. Ngày xưa là cái vùng trên cát đây này, vùng cát trên đường quốc lộ đi đấy, hồi xưa cái đường quốc lộ nằm trên cái đường cũ kia kia là trở đò đi lên trên cát hết

H: Vâng, đúng rồi

Đ: Chừ thì nhà nào cũng xây cao cả rồi nên lũ thì không lo, lo bão

H: Cái hiện tượng là xây nhà cao lên xuất hiện từ bao nhiêu năm nay hả bác?

Đ: Ủ, từ năm 79 ớ, năm 79

H: Là bắt đầu xây cao như thế này?

Đ: Là bắt đầu xây cao như thế này vì năm 79 là lũ to nhất

H: Bây giờ thì ban phòng chống lụt bão bác cũng không biết, thế còn bà con thì nhà nào biết nhà nấy không nhà nào giúp nhau để kê dọn hay là sơ tán giúp đỡ nhau ạ?

Đ: Không, nhà nào lo nhà nấy đó

H: Thế ạ?

Đ: Chỉ có bão nhà đổ là trú chứ còn lũ là nhà nào lo nhà đó

H: Thế bão có giúp nhau để di chuyển đồ đạc hoặc là để tránh bão không?

Đ: Bão là nhà ai lo nhà nấy hết

H: Thế ạ?

Đ: Người nào lo thoát người đó thôi

H: À, thế ạ?

Đ: vì lúc bão là chưa lũ mô cô ạ.

H: Cháu hiểu

Đ: Thường thường là bão xong mới lũ

H: À, thế ạ? Thế thì bây giờ chuyện mà xây cao, tôn cao nhà như thế này á thì mình còn làm những cái gì nữa để cho, đây là vùng bão lũ mà thế đặc điểm trong nhà bác cho cháu biết là với cái nhà như thế này cái đặc điểm của nhà để chống bão, chống lũ. Ví dụ nhà xây nền cao như thế này, ví dụ nhà xây có gác xép như thế này, hai đặc điểm thế còn đặc điểm nào nữa không ạ?

Đ:Đầu tiên á nhà cao là chống lũ, còn trần như thế này á là chống bão

H: À, nhà cao thì chống lũ?

Đ: Cái trần này là chống bão

H: Vâng ạ? Nhà cao thì chống lũ, còn cái trần là chống bão?

Đ: Trần trên là chống bão, trần trên ni nữa là đi, ngồi giữa bàn luôn

H: Nếu tóc mái thì ngồi ở phía dưới này luôn

Đ: Dưới này luôn. Bữa bão số 10 tóc mái nhiều lắm

H: Thế thì tóc mái mưa vẫn dột xuống?

Đ: Dột xuống

H: Thế thì mình làm cái gì ở trên mái mình có cái gì thêm để bảo vệ thêm nữa không?

Đ: Ở nhà tôi chỉ có cái đó, tôi làm bạt, từ đó đến này là khô rồi, còn từ trong này ra ngoài là ướt hết, nước là nó lon vào hết, cửa sổ nước nó lon vào hết, nước mưa

H: Vâng, ở trên trần để không ướt cái khu bàn thờ có đúng không ạ?

Đ: Bão lớn là cửa vào ướt hết

H: À, cháu thấy mấy nhà ở ngoài kia ở trên cái mái có tấm gỗ nó chằng hai chéo này này?

Đ: Đúng

H: Để làm gì hả bác?

Đ: Để giữ cái tấm ngói 01 08 49 đừng có lật, lật là ngói bay hết. Đỡ cho nên là họ chéo đấy. Từ đây lại đầu kia trên mái nhà họ lấy cây họ chéo chéo,

H: Đúng rồi, cháu thấy thế?

Đ: Khỏi đổ, loại đi thì tốc mát, là bay hết

H: Đúng rồi, cháu cũng cảm thấy thế nên họ lấy hai cái gỗ chéo này này?

Đ: Khỏi bay, hai cây gỗ bé

H: Cột nhà bác có thể nâng cao hơn không?

Đ: Mới nâng đỡ, nâng năm 2003

H: À, cột nhà nâng cái phần này lên đúng không để nâng cái phần gỗ lên?

Đ: Để hấn cao, ngày xưa ông bà để bão lũ đỡ, hiện nay làm nhà cho cao, cho mát thì cao lên

H: Vâng mùa hè thì được mát?

Đ: Mát, nâng lên sợ bão. Ngày xưa họ xây nhà thấp, chứ ngày nay làm nhà cao, cao sợ lắm

H: vâng, nhà cao tại vì nhà ở vùng bão là không cao được, cao là bão nó giật?

Đ: Nó giật, nó cuốn nó đi ớ

H: Ví dụ như nhà bác làm cái cửa kính như thế này thì bão giạt có sợ không ạ?

Đ: Sợ

H: Thế tại sao mình còn làm cửa kính bác?

Đ: Cửa kính nó đóng kín gió, sáng ấy thôi

H: À, để cho nó sáng? Cháu thấy thực tế bà con cũng phải áp dụng sao cho chống lại cái bão lũ? Cái nhà của mình là bác nâng hẳn lên, so với ngoài sân cao hẳn lên, ngoài sân thấp ở ngoài kia đúng không ạ?

Đ: Chưa nâng sân lên được đấy, lúc nào có tiền là nâng lên

H: Lúc nào có tiền là nâng tiếp sân lên hả bác?

Đ: Ừ rứa

H: Còn ngoài hồ tôm bác .làm thế nào mỗi khi lụt nó về, mình có be thêm, mình có làm lại hồ?

Đ: Không làm lại được

H: Thế lúc đấy mình không nuôi gì, mình cứ kệ nó thôi

Đ: Ừ.

H: Nhưng mà cái bè bác cứ thả thế kia, lụt nó lên bè nó có trôi không?

Đ: Không, cái bè này lụt nó vào là nó chìm xuống dưới á

H: À, nó chìm xuống à?

Đ: Chìm xuống

H: Làm sao mà chìm xuống?

Đ: Trong một tuần á là con cá hẳn chết

H: Nhưng mà làm sao cái lồng nó chìm được xuống, cháu tưởng nước lên thì lồng phải lên chứ?

Đ: Không, không phải như ngoài phòng dân đâu, phòng dân người ta làm nổi. Bốn cái góc này là bốn cái thùng phi là nổi, lúc người ta đi đi chỗ này lôi hàng được, đi đi chỗ này chỗ khác để cột, bị trận bão, trận lũ rồi đấy nhưng mà người ta cột vào cây được, chứ đây á đến lũ lên là chìm xuống hết lũ là..

H: Thế bác làm bằng cái gì mà lúc lũ đến nó lại chìm?

Đ: Làm lưới đấy

H: Làm lưới đến lúc lũ nó lại chìm xuống?

Đ: Chìm xuống vì mình làm cọc là mình cột hết, cọc như thế này là mình cột, mình cột dây dưới chân á

H: Vâng, nghĩa là không làm thùng phi mà là cột dây cố định luôn?

Đ: Không, dây cố định

H: Mình đóng cọc bê tông ở dưới, mình bê vào?

Đ: Cọc thường thôi chứ không phải

H: Cọc thường thôi chứ không phải cọc bê tông?

Đ: Cọc tre thôi

H: Là đóng cọc que ở dưới xong cột chặt lại?

Đ: Cột lại, cơn bão số 10 cá vẫn ở cả đấy. Dập, soãi

H: Cột chặt bè lại và nước lên thì là?

Đ: Chìm xuống, nước xuống thì nổi lên. Cái loại đó khách vô nhà như di xuống mà bờ lên là làm được đấy, dễ

H: Thế cả để dưới nước 10 ngày cũng không sao?

Đ: Không bị gì hết,

H: Xong rồi cá mình lại có thu hoạch bình thường. À bác làm cách đấy thì lũ không ảnh hưởng gì cá của mình?

Đ: Ngoài kia là nước hần chảy, đây là nước hần động, nước hần động cho nên là...

H: Bà con làm tôm và bà con làm bè ở đây có làm giống bác không, các hộ gia đình khác?

Đ: Giống chứ

H: Mọi người cũng làm theo phương thức như thế ạ?

Đ: Có người làm to, có người làm rộng, có người làm hẹp

H: Có người là to, làm hẹp nhưng đều theo một cái phương thức là cột bè lại? Vâng, mọi người đều làm giống nhau như thế và tôm đều làm một vụ như thế?

Đ: Tôm đều làm một vụ vì làm vụ trái hần hay lũ cho nên hay mất lắm.

H: Thế nhà, có nhà nào quanh đây nuôi cá không bác, nuôi cá theo kiểu cá ao không?

Đ: Nuôi cá ao bên kia nhiều lắm

H: Là bên kia là chỗ nào, là thôn nào?

Đ: Cũng thôn đây nhưng mà họ làm bên kia sông, họ nuôi nhiều

H: Thế thì đối với cá ao thì họ làm sao để không sợ mất cá hả bác?

Đ: Sợ mất cá thì họ rào, giả sử họ rào trên đê á. Rào trên đê có nhà cột bê tông, có nhà thì que cọc họ giăng lưới đến khi lũ lên là lưới giữ lại. Năm ni vừa lũ xong á, năm ni ngoài kia vượt lũ được là.....

H: Sông này là sông gì hả bác?

Đ: Hói Trúc Ly, cái này là cái hói thôi

H: À, cái hói?

Đ: Nhánh nhỏ thôi

H: Nhánh nhỏ của con sông?

Đ: Nhánh thôi, hói Trúc Ly

H: Nhánh của sông Nhật Lệ ạ?

Đ: Nhánh của sông Nhật Lệ đó

H: vâng, cháu cảm ơn bác, cháu xin được mấy cái thông tin để cháu biết cái cách bà con làm như thế nào thì sẽ nuôi trồng được.

KẾT THÚC PHÒNG VẤN!